

درس امروز توسط یک تن از شاگردان طوری معرفی شود که تشریحاتش جوابگوی پرسش‌های زیر باشد:

۱. زبان چیست و در زنده‌گی انسان‌ها چه اهمیت دارد؟

۲. اهمیت و نقشهای زبان را صرف‌نام ببرید.

۳. ادبیات چیست و در قلمرو آن چه چیزهایی یافت می‌شود؟

۴. زبان و ادبیات از یکدیگر چه تفاوت دارند؟

در پایان معرفی، همین پرسش‌ها از چند شاگرد دیگر پرسیده شود.

زبان و ادبیات چیست؟

بشر موجودی است اجتماعی و یکی از مهمترین نیازهای آدمی در زنده‌گی اجتماعی برقراری ارتباط با هم‌نوعان و ایجاد تفهیم و تفاهم است. بشر همواره برای برقراری ارتباط در جوامع خود، از وسایل مختلفی سود جسته که در این میان «زبان» مهمترین وسیله به شمار می‌آید، پس زبان، وسیلهٔ عمدهٔ بشر، برای برقراری ارتباط با یکدیگر می‌باشد.

تعریف زبان: زبان مجموعه‌یی از علایم صوتی، اکتسابی و قرار دادی است که افراد یک جامعه به منظور افهام و تفهیم آن را به کار می‌گیرند. گاهی زبان به هر نوع ارتباط میان موجودات زنده گفته می‌شود. چه این ارتباط کلامی باشد و چه غیر کلامی. بر اساس این تعریف همه حالات و حرکاتی که در انسان‌ها برای تفاهم با یکدیگر انجام می‌شود، از تغییرات رنگ چهره گرفته تا رمزاها و اشارات میان افراد بشر و گفتگوهای معمولی میان انسان‌ها و همه مهارت‌های گفتن، نوشتن، شناخت علامت‌ها و کاربرد آن‌ها، زبان نامیده می‌شود.

اهمیت زبان: زبان و رشد سریع آن در انسان، موهبت بسیار با ارزش خداوند جل جلاله است که در سیر کلی رشد و به ویژه رشد اجتماعی او نقش اساسی دارد. با شروع تکلم، کودک وارد دنیای جدید می‌شود و به تدریج از حالت خود محوری، که ویژه‌گی دوران کودکی است، رو به اجتماعی شدن می‌گذارد. بالآخره زبان مهارتی است که انسان با آن، آنچه را در

ضمیر دارد ابراز می‌دارد و خاطرات قلبی و افکارش را بیان می‌کند و به کمک زبان آنچه را که دیگران در باطن دارند، درمی‌یابد و اگر زبان نبود انسان چون حیوانی گنگ بود که نه دیگران را از خود آگاه می‌ساخت و نه از دیگران مطلبی در می‌یافت.

زبان و هویت: زبان جزئی از هویت فرهنگی انسان است؛ یعنی بیان‌کننده شخصیت فرهنگی و هویت تاریخ فرهنگی است و این هویت تا جایی جزئی از نوامیس فرهنگی اوست؛ بنابراین توجه به نگهداری و حفظ این اصالت، به صورت طبیعی و معمول، از اعتقاد ژرف انسان به حفظ هویت فرهنگی و شخصیت فردی او سرچشمه می‌گیرد.

ادبیات چیست؟

از همان ابتدای زنده‌گی انسان و پیدایش زبان و خط، ادبیات به عنوان وسیله‌ی برای ابراز احساسات و عواطف باطنی بشر به وجود آمد؛ حتی نقاشی‌هایی که بر دیوارهای مغاره‌ها وجود دارد، بیانگر نوعی علاقه انسان به روایت رویدادها، بیان احساسات و به تصویر کشیدن تصورات ذهنی اوست که می‌تواند به عنوان بخشی از ادبیات تلقی گردد.

در تعریف ادبیات گفته‌اند: ادبیات مجموعه آثار هنری، لسانی، مکتوب و نا مکتوب، منظوم و منثور یک جامعه است. نوع ویژه‌ی از کلام است که در پی ایجاد زیبایی بوده و با آفرینشی نو، نظر مخاطبان را جلب کند و در این راستا برخلاف «زبان» که هدفش منتقل کردن مفهوم در کمترین زمان است، می‌خواهد خود را در پیچش هنری و بیان شاعرانه بیچاند تا در ذهن‌ها تخیل ایجاد نماید و دنیای پر رمز و راز را پیش چشم خواننده‌گان بگشاید. در این نمایش هنری شاعر از قراردادهای متعارف زبانی، پیروی نمی‌کند. از این روی به طور کلی سخن ادبی و به طور اخص شعر، کشف نکته یا راز بیان حالتی از جهان هستی انسان و دیگر موجودات و روابط آن‌ها با یکدیگر و تبلور جلوه‌های گوناگون عواطف و احساسات انسانی است؛ پس گفته می‌توانیم که ادبیات در پی تصحیح زبان و تأثیرگذاری

پیام برمخاطب و خواننده است؛ بنابراین تخیل، بیان احساسات و عواطف باطنی و هنری بودن از شروط اساسی و اهداف بلند آن به حساب می‌آیند.

ادبیات قلمرو بس وسیع دارد که قسمت عمده‌ی آن از احوال، آثار و اجتماع انسان را در بر می‌گیرد؛ چنانچه از حوادث و وقایع شگفت‌انگیز زنده‌گی قهرمانان گرفته تا اندیشه‌های ذوقی مشایخ صوفیه، همه در این قلمرو وسیع ادبیات جای دارند.

اگر به دو ویژه‌گی دیگر آثار ادبی یعنی گسترده‌گی و مقبولیت نیز بنگریم، به این نتیجه می‌رسیم که به‌طور کلی اگر مبتکر ادبی به اصل و هدف ادبیات متوجه باشد، می‌تواند اثری بیافریند که سه ویژه‌گی: ماندگاری، گسترده‌گی و مقبولیت را داشته باشد که این سه ویژه‌گی، سه عنصر اساسی ادبیات به شمار می‌روند. همین امور سبب می‌شود که آثار ادبی از غیر ادبی تفکیک گردد.

ادبیات را از دیدگاه شیوه‌های بیان و شکل ظاهری آن می‌توان به دو دسته کلی نظم و نثر تقسیم کرد که هر کدام شامل بخش‌های کوچکتری هستند. نظم و شعر از نظر ظاهری به وسیله قالب‌های شعری: غزل، قصیده، مثنوی، قطعه، شعر نو و... شناخته می‌شود؛ اما نثر را به انواع ساده، مسجع، متکلف و... دسته‌بندی کرده‌اند؛ همچنان ادبیات را از دیدگاه مفهوم و محتوا به سه دسته کلی: حماسی، غنایی و تعلیمی تقسیم می‌کنند، که هر اثر ادبی (چه نظم و چه نثر) را می‌توان در یکی از این دسته‌ها قرار داد.

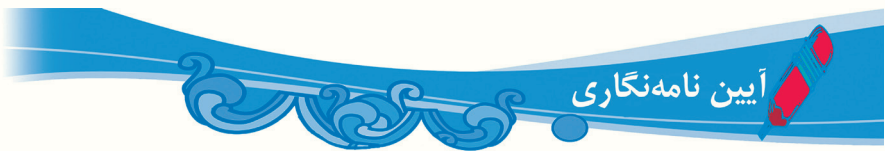

توضیحات

پیشینیان ادب را دانشی شامل ۹ علم: لغت، صرف، نحو، معانی، بیان، عروض، قافیه، قوانین خط و قوانین قرائت دانسته‌اند و بعضی اشتقاق، قرض‌الشعر، انشا و تاریخ را هم به آن افزوده‌اند. نزد قدما علم ادب عبارت بوده است از معرفت به احوال نظم و نثر از حیث درستی و نادرستی و مراتب آن.

بخوانیم و بدانیم

۱. زبان مجموعه‌یی از علایم صوتی، رمزی، اکتسابی، اجتماعی و قرار دادی است که انسان برای بیان احساسات و اندیشه‌های خود و برقراری ارتباط سازگاری با محیط به کار می‌گیرد.
۲. زبان جزئی از هویت فرهنگی انسان و بیان‌کننده شخصیت فرهنگی او است.
۳. ادبیات مجموعه‌یی از آثار هنری، لسانی، مکتوب، نامکتوب، منظوم و منثور یک جامعه است.
۴. ادبیات قلمرو بس وسیع دارد که قسمت عمده‌یی از احوال و آثار فردی و اجتماعی انسان را در بر می‌گیرد.

برای نوشتن نامه اصول زیر را باید در نظر داشت:

۱. آنچه را که می‌خواهیم بنویسیم، طرحش را در ذهن خود آماده سازیم، کم و زیادش کنیم، وقتی که برای ما کاملاً روشن شد، قلم و کاغذ بگیریم و مسوده آن را تهیه کنیم.
۲. هر واژه‌یی را که می‌خواهیم به کار ببریم، باید معنایش را خودمان کاملاً بدانیم. این کار باعث می‌شود که از به کار بردن واژه‌های نا آشنا دوری کنیم؛ اگر گاهی مجبور می‌شویم واژه‌یی را به کار ببریم که معنایش برای ما روشن نیست، به فرهنگ لغت‌ها مراجعه کنیم.
۳. جمله‌ها را هرچه ممکن است کوتاه بنویسیم؛ زیرا جمله کوتاه باعث می‌شود که در نخست رشته نوشتن از دست ما نرود و از سوی دیگر خواندن و فهمیدن آن برای خواننده آسان باشد.
۴. قواعد دستور زبان، املا و نشانه‌های نوشتاری را به کار ببریم.

۵. هنگامی که مسوده نامه تمام شد، یک بار آن را بخوانیم و اصلاحش کنیم.

۶. برای پاک‌نویس کردن نامه، باید به این نکات توجه کنیم:

الف: طرف سمت راست و چپ کاغذ، به اندازه دو سانتی متر، حتماً باید حاشیه بگذاریم.
ب: نوشتن اولین قسمت را که می‌خواهیم شروع کنیم، حتماً باید از حاشیه اندکی به طرف داخل صفحه برویم؛ اگر دو سانتی متر حاشیه گذاشته‌ایم، اولین قسمت را از چهار سانتی متر شروع کنیم. این نکته را باید برای هر پاراگراف رعایت کنیم و یا میان پاراگرافها، به اندازه یک سطر را سفید بگذاریم.

ج: باید خوانا بنویسیم؛ یعنی دندانها و نقطه‌های حرف‌ها را به اندازه و در جایش بگذاریم و بین کلمه‌ها به اندازه کافی فاصله را رعایت نماییم.
د: پاک‌نویس که تمام شد، یک بار دیگر آن را بخوانیم.

کار گروهی و سخنرانی

۱. شاگردان به دو گروه تقسیم شوند، گروه اول در مورد «اهمیت زبان و ادبیات» و گروه دوم درباره «تفاوت زبان و ادبیات» باهم گفتگو کنند؛ نتیجه بحث هر گروه را یک نفر به دیگران بگوید.

۲. چند تن از شاگردان در مورد «اصول و مراحل نامه‌نگاری» سخنرانی کنند.

املا و نگارش

۱. متنی را که معلم محترم می‌خواند در کتابچه‌های تان

املا بنویسید.

۲. تصویر را با موضوع «بهار در ادبیات» ارتباط داده در

مورد آن یک متن هفت سطری بنویسید.

